

LAUSUNTO

Helsinki 17.10.2018

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Asia: LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAEIKSI LÄÄKELAIN JA APTEEKKIVEROLAIN MUUTTAMISESTA, LUONNOS MUISTIOKSI LÄÄKETAKSASTA ANNETUN ASETUKSEN MUUTTAMISESTA JA ARVIOMUISTIO ITSEHOITOLÄÄKKEIDEN SAATAVUUDESTA JA SAATAVUUDEN PARANTAMISESTA ERI MALLEILLA

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Tuuli Lahti, tuuli.lahti@soste.fi, puhelin 050 591 8307

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Anne Knaapi
varapääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Luonnos hallituksen esitykseksi ja lääketaksa-asetus

Lääkkeiden hintaa koskien sallittaisiin itsehoitolääkkeiden hintakilpailu pienentämällä valmisteen toimittamisesta saatavaa apteekin katetta. Ehdotuksen mukaan erälle itsehoitolääkkeille asetettaisiin enimmäishinta. Tästä olisi kuitenkin poikkeuksia: lisäneuvontaa vaativat lääkkeet, kipulääkkeet lukuun ottamatta ulkoisesti käytettäviä valmisteita, yskänlääkkeet ja eräät ummetus- ja ripulilääkkeet. Mitä mieltä olette ehdotuksesta?

SOSTE kannattaa apteekkien välisen hintakilpailun sallimista joidenkin itsehoitolääkkeiden osalta. Lääkkeiden vähittäismyyntihinnat ovat Suomessa naapurimaita kalliimmat ja ero tukkuhintojen ja vähittäismyyntihintojen välillä on meillä suuri. Tutkimusten mukaan esimerkiksi työttömät ja pitkäaikaissairaat joutuvat tinkimään lääkehankinnoista taloudellisten vaikeuksiensa vuoksi ja siten hintojen alentaminen on tervetullut uudistus.

SOSTE korostaa, että lääke- ja lääkitysturvallisuuskohdat on huomioitava uudistuksen valmistelussa ja toimeenpanossa. Siksi SOSTE kannattaa tiettyjen itsehoitolääkkeiden rajaamista hintakilpailun ulkopuolelle. Hintakilpailu esimerkiksi jälkiehkäisy tuotteilla tai päihtymystarkoituksissakin mahdollisesti käytettävillä yskänlääkkeillä olisi vastuutonta. Lisäksi SOSTE pitää perusteltuna, että sellaiset itsehoitolääkkeet, jotka ovat nykyisen tieteellisen tiedon perusteella tehottomia, rajattaisiin hintakilpailun ulkopuolelle. Tämä vähentäisi tarpeettomia lääkkeitä, niiden asiakkaille aiheuttamia tarpeettomia kustannuksia sekä lääkkeiden aiheuttamaa ympäristökuormaa.

SOSTE huomauttaa, että itsehoitolääkkeiden saatavuuden parantaminen saattaa lisätä myös niiden epätarkoituksen mukaista käyttöä tai viivästyttää asiakkaan hoitoon hakeutumista. Siksi lääkehoidon valintaan ja toteuttamiseen liittyvän ohjauksen ja neuvonnan tulee olla helposti ja maksuttomasti asiakkaan saatavilla. Näin vähennetään myös lääkkeiden käytöstä aiheutuvia mahdollisia sivu-, haitta- ja yhteisvaikutuksia.

Kommenttinne koskien ehdotusta oikaisuvaatimuksen poistamiseksi eräistä apteekkilupia koskevista Fimean päätöksistä.

SOSTE kannattaa esitystä. On asiakkaan etu, että kilpailun esteitä poistetaan ja lääkkeiden saatavuutta parannetaan nopeuttamalla uusien apteekkien perustamiseen liittyviä lupamenettelyjä.

Luonnoksessa ehdotetaan muutettavan apteekkiverolakia siten, että apteekkiveroasteikkoon lisätään joko uusi ylin liikevaihtoporras tai vaihtoehtoisesti korotettaisiin nykyisen asteikon neljän ylimmän liikevaihtoportaan veroprosenttia. Kommenttinne koskien ehdotusta.

Yleiset kommentit koskien luonnosta hallituksen esitykseksi.

Arviomuistio itsehoitolääkkeiden saatavuudesta ja saatavuuden parantamisesta eri malleilla

Arviomuistiossa esitellään ja arvioidaan nykyisten apteekkien palvelupisteiden perustamisen helpottamista siten, että jatkossa palvelupisteet perustettaisiin Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimealle tehtävällä ilmoituksella (malli 1). Palvelupisteitä saisi perustaa esimerkiksi kauppakeskittyymiin, kauppoihin tai sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteiden yhteyteen, eikä palvelupisteiden määrää rajoitettaisi. Kommenttinne koskien mallia 1.

SOSTE kannattaa apteekkien palvelupisteiden hallittua lisäämistä viranomaisvalvonnassa. Uusien palvelupisteiden perustaminen lisäisi onnistuessaan sekä apteekkien tarjoamien palvelujen (kuten lääkehoidon yhteensovittamisen ja omahoidon ohjauksen) että lääkkeiden saatavuutta. Samalla on huolehdittava siitä, että apteekkipalvelujen saatavuus turvataan myös syrjäseuduilla asuville.

SOSTE korostaa, että apteekkeja/palvelupisteitä tarvittaisiin nykyistä enemmän erityisesti terveysasemien yhteyteen/läheisyyteen. Lisäksi päivystysten ja sairaaloiden yhteyteen/läheisyyteen tulisi perustaa lisää päivystäviä apteekkeja/palvelupisteitä asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaamiseksi.

SOSTE pitää tärkeänä ja asiakkaan edun mukaisena, että palvelupisteissä asiakkaan saatavilla on farmaseuttista tukea ja neuvontaa esimerkiksi lääkevalmisteen valintaan ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön liittyvissä kysymyksissä. Farmaseuttisen henkilökunnan läsnäolo palvelupisteillä vähentää osaltaan myös väärinkäytösten riskiä. Mallissa 1 esitetään, että palvelupisteiden koosta ja sijainnista riippuen farmaseuttisen henkilökunnan läsnäolo olisi mahdollista joissain tapauksissa korvata myös esimerkiksi suoralla puhelynyhteydellä tai muulla yhteydellä apteekkiin. Palvelupiste voisi teknologisen kehityksen myötä olla myös automaatti, josta asiakas voi noutaa lääkkeensä. SOSTE huomauttaa, että kaikki asiakkaat eivät voi tai halua käyttää sähköisiä palveluita. Jatkovalmistelussa tulisikin vielä pohtia, miten näiden asiakkaiden palvelut voidaan turvata uudistuksessa riittävällä tavalla.

Arviomuistiossa esitellään ja arvioidaan eräiden itsehoitolääkkeiden myynnin laajentamista apteekkien ulkopuolelle myyntilupamenettelyn kautta. Tällöin myyntiluvanhakijat hakisivat itsehoitolääkevalmisteille apteekin ulkopuolella myytävän lääkkeen luokittelua. Ehdotuksen mukaan lääkkeitä myyvän myyntipaikan tulisi hakea Fimealta lupa itsehoitolääkkeiden myyntiin, ja myyntiä valvoisivat Fimea yhdessä maakuntien kanssa. Kommenttinne koskien mallia 2.

SOSTE korostaa, että mikäli joitakin itsehoitolääkevalmisteita vapautettaisiin kaappoihin, tulisi lääke- ja lääkitysturvallisuuteen liittyvien riskien minimoimiseksi vapautettavien lääkevalmisteiden olla lääkkeen käyttäjän kannalta mahdollisimman haitattomia ja myytävissä ilman erillistä neuvontaa. SOSTE ei kannata esimerkiksi sellaisten itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttamista, joiden käyttöön liittyy vakavia riskejä haitta- ja vaaratilanteista tai väärinkäytöstä.

SOSTE on huolissaan siitä, että kaupoissa asiakkaiden saatavilla ei olisi lääkkeen käyttöön liittyvää ohjausta ja neuvontaa. Esimerkiksi iäkkäillä ja muistisairailta ohjauksen puute ja lääkkeiden vapaampi saatavuus voi viivästyttää hoitoon hakeutumista sekä johtaa turhiin lääkeostoihin ja resepti ja itsehoitolääkkeiden kontrolloimattomaan yhteiskäyttöön. Mikäli joitakin itsehoitolääkevalmisteita vapautettaisiin kaappoihin, olisi tarkasti pohdittava, miten kaupan henkilökunta voisi puuttua asiakkaiden ostokäyttäytymiseen, mikäli huoli siitä heräisi. Samassa yhteydessä tulisi harkita lääkkeiden sijoittamista myyjän valvontaan esimerkiksi kassan läheisyyteen ja pohtia olisiko lääkeostoille tarpeen asettaa ikärajoja.

Yleiset kommentit koskien arviomuistiota ja näkemykset itsehoitolääkkeiden saatavuuden parantamisesta ja kilpailun lisäämisestä toimialalla.

SOSTE pitää itsehoitolääkkeiden saatavuuden parantamista ja kilpailun lisäämistä toimialalla kannatettavana, mutta korostaa, että asiakkaiden edun ja turvallisuuden on oltava uudistuksen lähtökohtana. Koska kaikkiin lääkkeisiin liittyy mahdollisia sivu-, haitta- ja yhteisvaikutuksia, suhtautuu SOSTE hyvin varovasti ajatukseen siitä, että joitakin itsehoitolääkevalmisteita vapautettaisiin kaappoihin.

SOSTE katsoo, että esitetyistä malleista malli 1 on huomattavasti parempi ja helpommin toteutettavissa. Mallilla 1 uudistukselle asetetut tavoitteet saatavuuden parantamisesta ja kilpailun lisäämisestä voidaan saavuttaa turvallisesti ja samalla asiakaspalvelusta huolehtien.